

کتاب‌شار

سید ابوالحسن یاضی / وهاب کریمی

تهران و تجربه حکمرانی محلی

www.kotob.ir

به نام خالق پیدا و پنهان
که پیدا و نهان داند به یکسان

سرشناسه	:	ریاضی، بد الحان، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	تهران و تبریز، خمرازمحل، نویسندگان: سید ابوالحسن ریاضی؛ وهاب کریمی.
مشخصات نشر	:	تهران: تیسرا ساغر مه، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۲ ص؛ جدول، نمودار. ۲۱/۱۴/۶.
فروست	:	کتاب‌شار؛ ۳۴.
شابک	:	۵۹۹۰۰۰ ریال؛ 4-193-223-622-78
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
موضوع	:	شهرداری - ایران - تهران - تاریخ
موضوع	:	Municipal government -- Iran -- Tehran -- History
موضوع	:	شوراهای محله - ایران - تهران
موضوع	:	Neighborhood government -- Iran -- Tehran
شناسه افزوده	:	کریمی، وهاب، ۱۳۳۹ -
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۹ ر ۹ ت / JS ۷۴۶۹
رده‌بندی دیویی	:	۳۵۲/۰۵۵۱۲۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۶۳۰۷۲۹
وضعیت رکورد	:	فیا

تهران و تجربه حکمرانی محلی

نویسندگان: سید ابوالحسن ریاضی؛ وهاب کریمی

چاپ یکم: زمستان ۱۳۹۹

شماره نشر: ۳۰۸

ویراستار: منصوره موسوی

صفحه آرا: سیمین حیدری

لیتوگرافی: البرز نوین، چاپ: عطا، صحافی: ساغر مهر

ناظر فنی چاپ: سعید صادقی

تعداد: ۳۰۰ نسخه

قیمت: ۵۹۹۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۳-۱۹۳-۴

۱۳..... مقدمه

بخش یکم: مبانی نظری، شیفته‌های اجتماعی و زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی مدیریت
محل (شورایاری‌ها)

فصل یکم: وضعیت شهر تهران بر حسب شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی... ۲۱

۲۱..... مقدمه

۲۳..... تهران در گذر زمان

۲۷..... شهر

۲۸..... شهروند

۲۸..... شهروندی

۲۹..... مشارکت

۳۰..... موقعیت شهر تهران از نظر جمعیتی و شاخص‌های مرتبط

۳۷..... خصوصیات جمعیتی شهر تهران

۴۱..... جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

فصل دوم: مبانی و زمینه‌های مدیریت محلی در شهر تهران... ۴۳

۴۳..... مقدمه

۴۴..... تاریخ شکل‌گیری مدیریت شهری در تهران

۵۰..... شهر تهران در طرح‌های جامع برحسب مناطق و تعداد جمعیت

- نقش و جایگاه شوراهای محلی در برنامه‌ها و راهبردهای مدیریت شهری ۶۰
 زمینه‌های ظهور و پیدایش محله و نحوه مدیریت آن در شهرها (در تجربه جهانی) ۶۲
 جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۶۸

- فصل سوم: مروری بر پیشینه تحقیقات برنامه‌ریزی و مدیریت محلی ۷۱
 مقدمه ۷۱
 مطالعات انجام‌شده در حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی شهری ۷۲

- فصل چهارم: پیشینه تاریخی محله ۸۹
 تعریف واژه محله ۸۹
 فواید و اهمیت محله ۹۱
 محله، تجربه جهانی ۹۲
 انواع محله و نقش‌ها ۹۴
 محله به مثابه بستر مشارکت ۹۵
 چرا و چگونه می‌توان مشارکت محله را فعال و تقویت کرد؟ ۹۹
 چگونه می‌توان به یک پارلمان محلی دست یافت؟ ۱۰۱
 تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در شهرها ۱۰۳
 ظهور محله و تمایل نظام برنامه‌ریزی شهری به مشارکت بیشتر ۱۰۹
 مدل‌ها و سطوح مشارکت ۱۱۴
 مدل چندسطحی مشارکت و شهروندی ۱۱۵
 مدل نردبان مشارکت ۱۱۶
 مدل نردبان مقتدرسازی شهروند ۱۱۷
 مدل گردونه مشارکت ۱۱۸
 خاستگاه مدیریت شهری و جایگاه مدیریت محله‌ای ۱۱۹

- فصل پنجم: نظریه مدیریت شهری جدید و مدل‌های مدیریت محلی ۱۲۵
 دیدگاه‌های مدیریت شهری مشارکت‌محور ۱۲۵
 تمرکززدایی ۱۲۵
 شیوه‌های تمرکززدایی ۱۲۷
 مبانی نظری مدیریت شهری و شرایط اقتصادی و اجتماعی ۱۲۸
 شورا و مدیریت شورایی ۱۳۷
 مدل‌های شوراهای محلی در ایران ۱۳۷

۱۴۶..... جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بخش دوم: شکل‌گیری شورایی‌ها از نظر قوانین و امور اجرایی

۱۵۳..... فصل یکم: زمینه‌ها، امکانات و ظرفیت‌های قانونی

۱۵۳..... مقدمه

۱۵۶..... ظرفیت‌های قانونی شورایی‌ها

۱۵۷..... شوراهای در برنامه چهارم

۱۵۹..... شورایی‌ها چشم مردم بر اعمال حاکمان

۱۶۱..... وظایف شورایی‌های محلات

۱۶۳..... ارکان اجرایی انجمن‌های شورایی

۱۶۶..... ستاد سامان‌دهی مشارک‌های اجتماعی مناطق ۲۲ گانه شهر تهران

۱۶۹..... نقش شورایی‌ها در امر نظارتی و اجرایی

۱۶۹..... بسترسازی برای تحقق و تالیف

۱۸۱..... جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱۸۵..... فصل دوم: مشکلات، موانع و چالش‌های شورایی‌ها در شهر تهران

۱۸۵..... مقدمه

۱۸۶..... مشکلات و آسیب‌های بیرونی شورایی‌ها

۱۹۱..... مشکلات و آسیب‌های درونی شورایی‌ها

۱۹۵..... جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱۹۷..... فصل سوم: سیاست‌ها، برنامه‌ها و عملکرد شورایی‌ها در شهر تهران

۱۹۷..... مقدمه

۱۹۸..... برنامه‌ها و سازوکارهای فعالیت

۲۰۱..... فعالیت‌های مجمع مشورتی دبیران و ستادهای مشارکت‌های اجتماعی مناطق

۲۰۳..... عملکرد شورایی‌ها بر اساس سنجش و ارزیابی شورای شهر تهران

۲۰۵..... شورایی‌های فعال، نیمه‌فعال و غیرفعال در مناطق ۲۲ گانه

۲۰۵..... جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۲۰۷..... فصل چهارم: شهروندان تهرانی و روند حاکمیت محلی

۲۰۷..... مقدمه

۲۰۹	بازخوانی تجربه حاکمیت محلی (انتخابات شوراییها)
۲۱۰	سیمای کلی انتخابات شوراییها در دو دوره سوم و چهارم
۲۱۳	رفتار رأی دهندگان در دوره سوم انتخابات شوراییها
۲۱۷	رفتارهای رأی دهندگان دوره سوم براساس ویژگی های جنسیتی
۲۲۱	رفتارهای رأی دهندگان براساس سن
۲۲۶	رفتار رأی دهندگان براساس شاخص تحصیلات
۲۳۱	رفتار رأی دهندگان براساس متغیر محل تولد
۲۳۴	گروه پنجم
۲۳۵	نتیجه گیری
۲۳۹	کتابنامه

تهران امروز با خصوصیات و سوابق کنونی نمی‌تواند مثل گذشته اداره شود؛ زیرا هم‌اکنون تهران شهری است با تنوع و گوناگونی فرهنگی و سبک زندگی خاص و تا حدود زیادی متفاوت از سایر کلان‌شهرهای کشور. شهری که ظرفیت‌های کار و فعالیت‌های مثبت و منفی در آن فراوان است. از همه مهم‌تر شهری مملو از رقابت که سرعت حرکت در آن بسیار بالاست. در حقیقت، آهنگ حرکت در شهر تهران با سایر پایتخت‌های جهان هم‌خوان است و هر حرکتی در آن بعد ملی و بین‌المللی دارد؛ بنابراین، اداره این شهر نه تنها مانند سایر کلان‌شهرهای کشور نیست، بلکه نحوه مدیریت آن الگویی برای سایر شهرهاست.

محیط فیزیکی و کالبدی تهران بسیار بزرگ و وسیع است. قام‌وی شهر از هر جهت تا جایی که امکان زیست در آن وجود داشته یا قابلیت زیست‌پذیری داشته گسترش یافته است. چهره ظاهری شهر کاملاً متأثر از چهره سایر شهرهای دنیاست و معماری آن به‌شدت از معماری سایر شهرهای دنیا تأثیر پذیرفته است. راه‌ها و خیابان‌ها، میدان‌ها و علائم و نشانه‌ها، همه متأثر از سایر شهرهای جهان است. زیرساخت‌های اقتصادی شهر و حتی سرمایه‌داری در آن بعد شهری پیدا کرده است. شهر مانند یک کشور، ابعاد و طول و عرض و پیچیدگی‌ها، نیازها و خواسته‌های خود را دارد؛ بنابراین، چنین شهری دیگر

می‌یابند. در چنین فضایی ساختار جامعه، اجتماعات، ساختارهای خانوادگی و غیره دگرگون می‌شود. گروه‌ها و افراد متنوع با زبان‌ها، باورها و ارزش‌های مختلف، حرفه‌ها و جهت‌گیری‌های متفاوت در یک محیط مشترک زندگی می‌کنند، اما روابط چندان متعارفی باهم ندارند. همدیگر را نمی‌شناسند و به دلایل متعدد، نه فرصت و نه احتیاج به شناخت چنین روابطی وجود دارد. این‌گونه شهرها قواعد خاص خود را دارند و ساکنان آن‌ها به تدریج یاد می‌گیرند که در چنین روابطی زندگی کنند. با وجود این مسائل، جامعه شهری نیاز به راهبردها و سیاست‌های شهری است. این سیاست‌ها دایر بر هم‌نوایی و هم‌پوشانی جامعه شهری، ایجاد اعتماد در میان مردم، توسعه روانی فرهنگی و اجتماعی در شهر، تعیین حال کارآمد و اثربخش کردن شهر است. حال سؤال این است که همین‌ها چگونه اتفاق خواهند افتاد؟ آیا یک نظام مدیریتی کارآمد لازم نیست؟ مآلفه‌های این نظام مدیریتی کدام‌اند؟

در کشورهای مختلف برای اداره شهرها الگوهای متعدد مدیریت و حکومت محلی وجود دارد. ملی، ما، این الگوها تکامل یافته‌اند و توانسته‌اند جامعه شهری و نیز توسعه شهری را مدیریت کنند، اما در کشورهای مختلف الگوهای متفاوتی برای اداره و مدیریت شهرها وجود دارند. بعضی از کشورها، دارای چند سطح یا چند لایه از مدیریت محلی هستند؛ برای مثال در بریتانیا صرف‌نظر از سطح حکومت ملی، نوعی حکومت محلی چند لایه متشکل از شورای شهر، شورای شهرستان، شورای بخش و شورای محلی وجود دارد. این شوراها برحسب سلسله‌مراتب و حیطة وظایفشان مشترک شهری را تأمین می‌کنند.

همین سطح را می‌توان در ایران مورد توجه قرار داد. چنانچه شوراها محلی طبق اصل ۱۰۱ قانون اساسی ایجاد شوند، هر شهر از چند سطح شورا از پایین به بالا برخوردار خواهد شد، مثل شورای محله، شورای ناحیه، شورای منطقه شهری و شورای شهر. در نتیجه، این مجموعه پارلمان شهر را تشکیل خواهد داد. در چنین شورایی مشارکت دقیق و جامع و فراگیر ایجاد و خدمات مفیدی ارائه می‌شود.